

TEDENSKÉ SLIKE

PRILOGA DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 30. julija 1926

Stev. 35

Škofja Loka

Kakor pri mnogih drugih mestih, nam tudi pri Škofji Loki kaže že zunanost, da je doživela mnogo zanimivega in zgodovinsko-važnega. Kako je najbrž nastala Škofja Loka, nam pove ime. Loke so imenovali prijetne dole ob vodah, porastle z jelšami in vrbami. Taka loka je bila tudi ob sovodnji Poljanščice in Sore. Ker je bila pa ta točka že v davnih časih zelo važna radi prehoda z juga, Italije, proti severovzhodu, po Poljanski in Selški dolini, za to je nastala na omenjenem mestu naselbina, ki so jo imenovali Loko.

Ker se je ta naselbina hitro razvijala in gotovo tudi trgovsko cvetela, se jo je polakomnila tuja gospoda in tebi nič meni nič zagospodovala nad našim gospodarsko in politično nezrelim narodom. Zagospodovali so freizinski škofje in nemški cesar Oton I. jim je leta 973 dal vso oblast nad pokrajino med Poljanščico in pa Soro, torej hribovjem med Poljansko in Selško dolino. Nekaj let kasneje, leta 1002, je cesar Henrik Sveti povečal gospodstvo freizinških škofov. Naredil jih je za gospodarje vsega ozemlja od Idrije do Ra-

dovljice; podložnih jim je bilo nad 200 vasi. Škofje so sezidali mogočen grad in postali splošni gospodarji. Po posestnikih so imenovali glavno mesto omenjene pokrajine Škofjo Loko. Škofje so postavljali v škofjeloškem gospodstvu svoje glavarje, ki so imeli knežjo oblast in niso bili podložni cesarju, nego samo njim, neomejeno gospodujočim med slovenskim kmetom. Za te glavarje so škofje jemali najpreje kranjske plemiče, kasneje pa so na ta visoka mesta postavljali svoje domačine, Bavarce. Leta 1257 so prejeli škofje de-

želno sodno oblast, sedemnajst let kasneje pa jim je dal kralj Otokar pravico »krvave sodbe«.

Škofje so za časa svojega vladanja poklicali iz svoje domovine Bavarske več industrijcev in rokodelcev, največ tkalcev in izdelovalcev platna. Radi tega toliko tujih imen v škofjeloški okolici; predniki Hafnerji, Langerholzi, Langandri (Lagonder), Trillerji, Hartmani Webri itd. so prišli vsi iz Bavarske. Pa tudi železarstvo je cerkveni gospodi mnogo donajalo.

Leta 1456 je Škofja Loka in škofovska oblast imela slabe čase.

Vitovec, vojskovodja »Celjskih grofov« je premagal vojsko Friderika IV. in za nekaj časa zagospodoval nad tujo cerkveno gospodo ter zažgal mesto; velik potres l. 1511 pa je med nebrot drugih gradov porušil tudi škofjeloški grad. Kmalu na to so škofje sezidali nov grad, ki še danes diči mesto. Prav burni časi so bili v Škofji Loki in okolici za časa

reformacije, ko so naši kmetje, siti tuje cerkvene oblasti, jeli prestopati v protestantizem, kar pa so cerkvene in politične oblasti krvavo zatrle. Freizinški škofje so gospodovali na Gorenjskem do l. 1803, dokler jih niso avstrijski cesarji razlastili in jim odvzeli vso imovino. (Kaj bi dandanes rekli naši klerikalci, ako bi se kaj takega zgodilo.) Škofjeloški grad je prešel v privatno posest in leta 1890 so ga kupile nune Uršulinke.

Zanimiva je tudi zgodovina škofjeloških redovnic. Marsikdo bi mislil, da so samostan ustanovili škofje, ki bi imeli kot duhovna oblast gotovo interes na razširjenju takih zavodov. Toda temu ni tako, škofje so se brigali za svoja imanja, samostan pa je ustanovil župnik Otokar Blagoviški iz Kamnika in postavil za prvo prednico svojo sestro, vdovo Gizelo, ki je s seboj pripeljala v zavod tudi hčerko Elizabeto in jo naredila za nuno. Prve škofjeloške redovnice so bile klarisinske. Ko je pa leta 1782 cesar Jožef razpustil vse

samostane, ki se niso bavili s človekoljubnim delom, je bil razpuščen tudi loški samostan.

V Škofjo Loko so prišle tri nune uršulinke iz Gradca, ki so se že takrat bavile s šolstvom. Škofjeločanom so zagotovile, da bodo domača meščanska dekleta poučevale brezplačno in dobile tako dovoljenje za ustanovitev samostana. Večje število starih redovnic je prestopilo v novi red. Toda kakor se vidi, uršulinke ne drže obljube glede brezplačnega poučevanja domačih deklet, čeprav to kaj rade še dandanes ponavljajo. Nadalje so v Škofji Loki tudi bratje kapucini, ki so pa bili še pred kratkim priljubljeni, ker se niso vtikali v politiko.

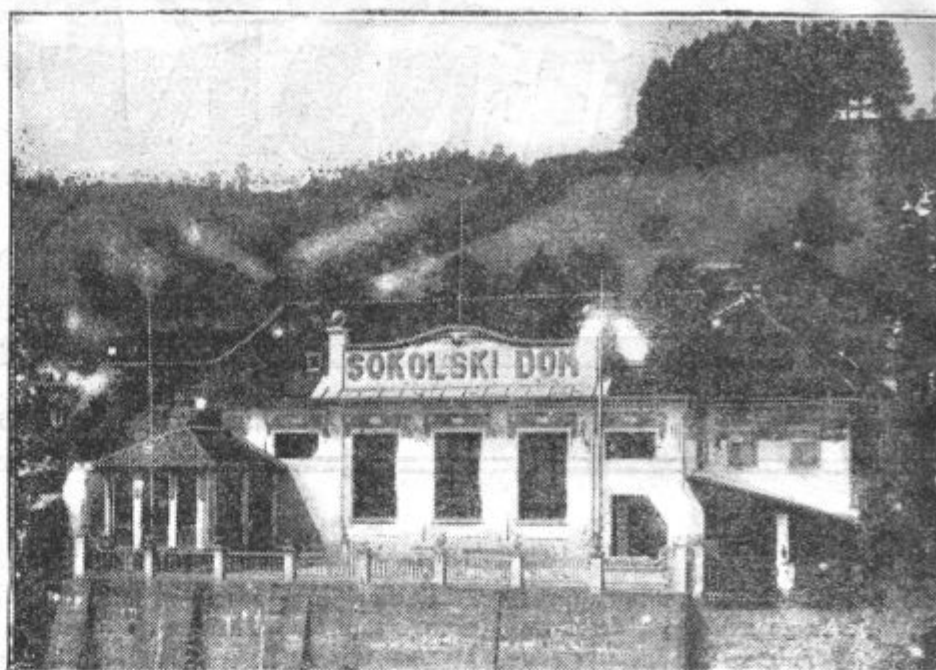
S pojemanjem tuje oblasti pa povsod vidimo naš napredek. Komaj smo dobili le malo narodne svobode, že se pričenjajo kazati domači talenti. Kar iz tal rastejo moške, ki niso ponos samo Ločanom, nego vsej naši državi. Mnogo književnikov in umetnikov kakor dr. Tavčarja, Kreka, brate Šubice,

Groharja in druge nam je dala Škofja Loka in njena okolica.

Pa tudi v temo nazadnjaštva je posvetil svetli žarek uma. Vzemimo za vzgled Sokola, ki je bil ustanovljen pred 20 leti in preživel hude čase, a ga niso ugonobili. S skromnimi sredstvi so pričeli in kje imajo danes lepše zavetišče naši naprednjaki kakor baš v Škofji Loki, kjer imajo najlepší sokolski dom, ki bi bil ponos marsikakemu večjemu mestu.

Dom stoji sredi glavnega trga in ima poleg velike glavne dvorane za telovadbo, gledališke predstave, veselice in kino tudi malo dvorano, točilnico in izredno lepo kuhinjo, da Sokolice same lahko pogoste svoje goste. Poleg tega je več stranskih prostorov, ki so vsi izredno okusno opremljeni. Za domom je velika terasa s prekrasnim razgledom po Sorškem polju in na Kamniške planine.

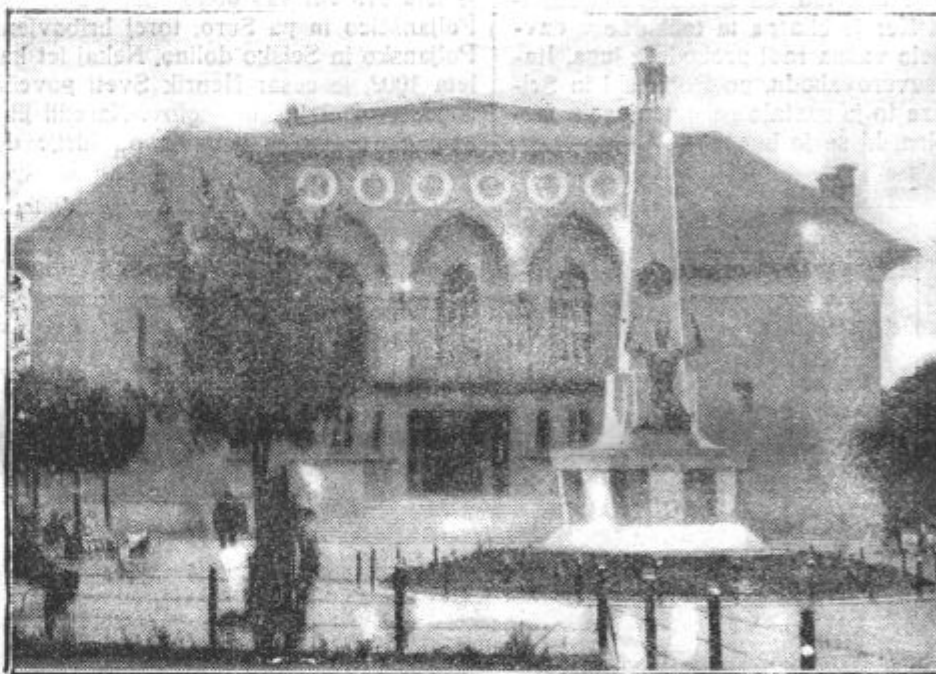
To društvo in prekrasni njegov dom naj bo drugim društvom v krajih, kjer kakor v Škofji Loki, gospodujejo politični nasprotniki, bodrilo, da je tudi v najtežjih razmerah z vstrajnim delom in požrtvovanjem mogoče doseči velike uspehe.

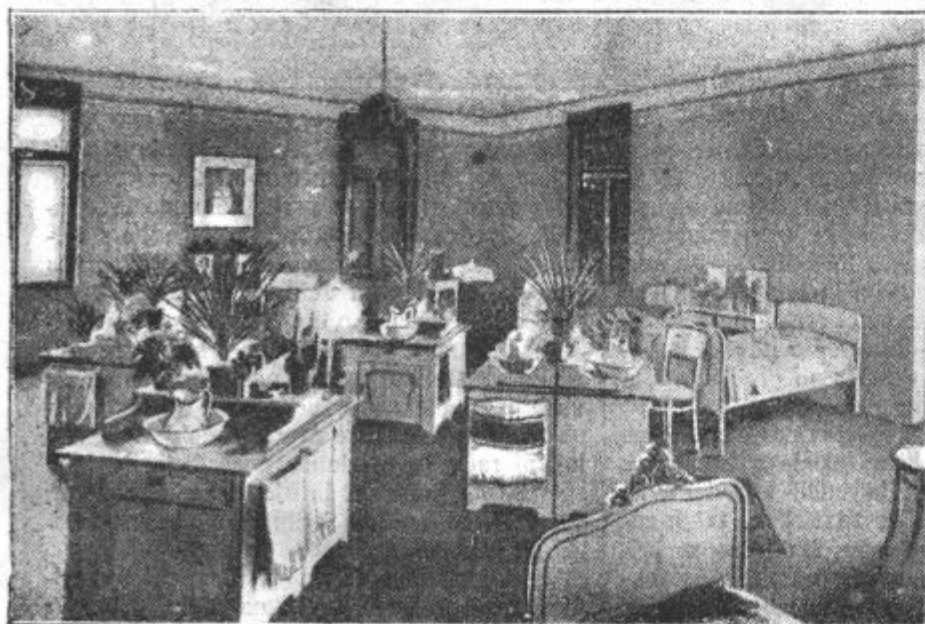
Sokolski dom v Škofji Loki

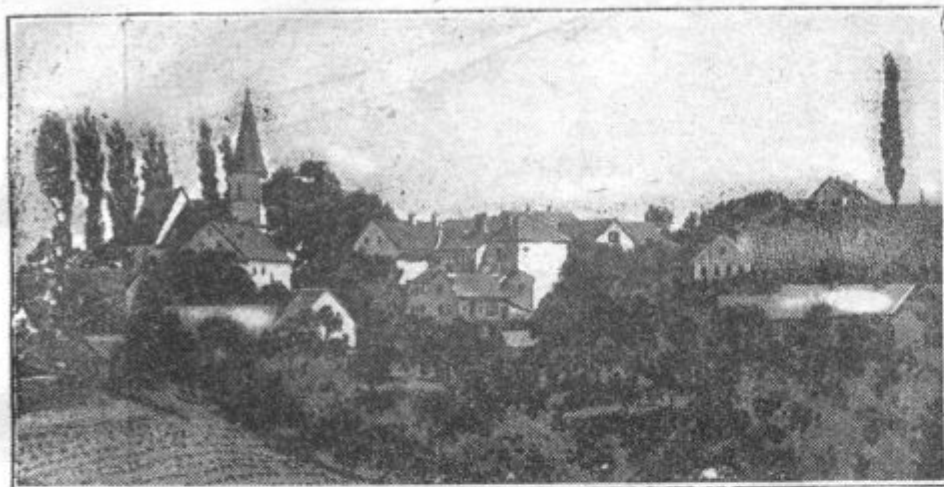
Spomenik kralja Petra v Dubrovniku, delo svetovnoznane kiparja Meštrovića.

Narodni dom v Kranju s spomenikom kralju Petru I. Osvoboditelju, ki ga bodo v nedeljo 1. avgusta odkrili z največjo slovesnostjo. Vsi udeleženci slavnosti imajo pravico na polovično vožnjo po železnici tja in nazaj.

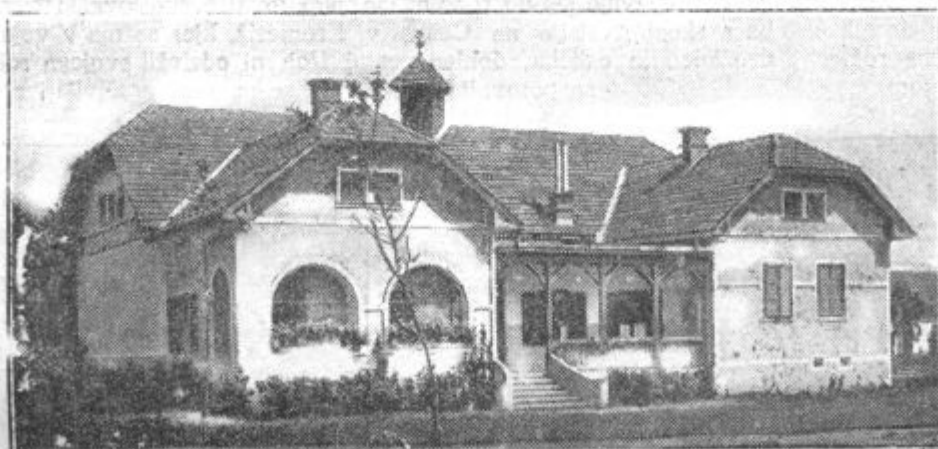
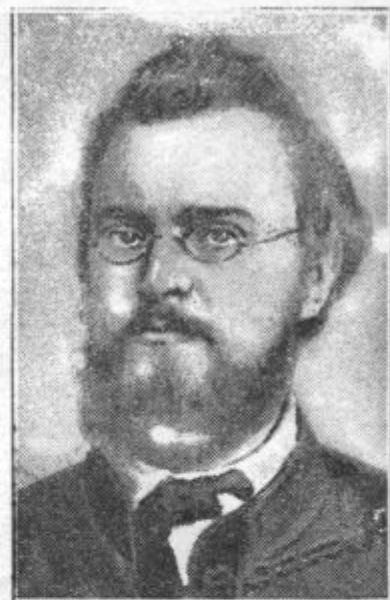
Na desni veličastno, moderno poslopje »Mladike« tik ob tivolskem parku v Ljubljani, na levi pa spalnica v tem potrebnem zavodu, kjer pod nadzorstvom narodnih dam vzgajajo najboljši profesorji in profesorice deklice iz domačih in tudi tujih krajev, ki hodijo na različne šole v Ljubljani. Gojenke imajo v zavodu krasno stanovanje in hrano proti mesečnini, ki ne presega cen po drugih zavodih.

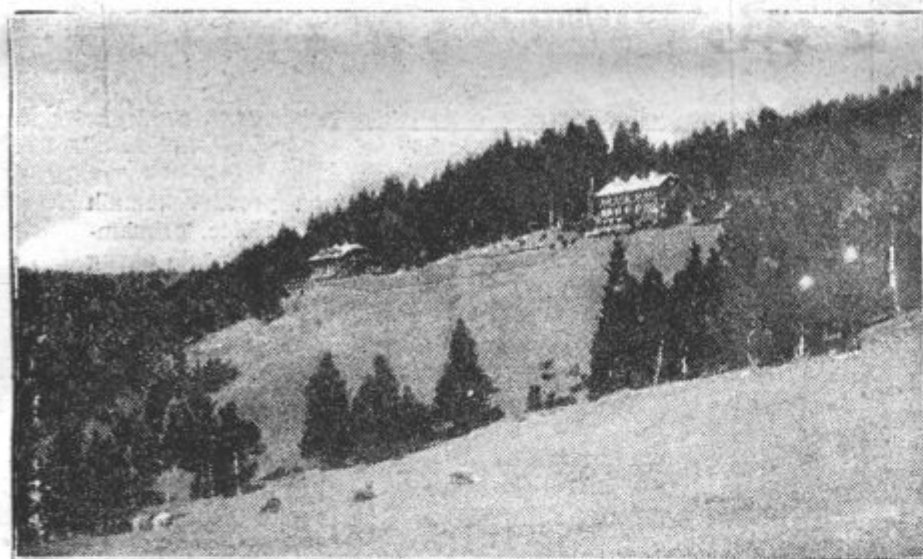
Mala Nedelja, kjer odkrijejo v nedeljo, 6. avgusta, ob Razlagovi stoletnici njegov spomenik. Ta bo stal na šolskem zemljišču, kjer se je Razlag kot otrok igral s tovariši, katerih tudi v poznejšem življenju ni pozabil. Kdor še ne pozna krasne Prlekije, pohiti v nedeljo tja.

Dr. Jakob Radoslav Razlag, znameniti slovenski pesnik, pisatelj in prvoboritelj za jugoslovensko idejo, je bil 12. julija 1826. rojen v Radoslavcih v Slovenskih goricah, ki jih imenujemo tudi Prlekijo

Proslava 15letnice sokolskega društva v Središču ob Dravi bo v nedeljo v lepem Sokolskem domu (srednja slika). Na levi vidimo ustanovitelja in prvega starosta † Srečka Dogšo, na desni pa sedanjega starosta br. Franjo Kočevarja, največjega dobrotnika društva

Srečko Zanoškar, zmagovalci pri kolesarski dirki Ljubljana — Bled — Ljubljana v nedeljo 25. t. m.

Pohorska koč sredi obsežnega posestva privablja na Pohorje vedno več obiskovalcev, ker je v njej mogoče dobiti stanovanje tudi za cele počitnice

Marija Fein iz Zagorja ob Savi, ki je šla skupno s svojim izvoljencem Ivanom Devčičem v Zagreb radi zlobnih jezikov prostovoljno v smrt

Gojenke gospodinjske šole iz Petrinja na Hrvaškem so prišle na izlet v Slovenijo, kjer so s svojimi krasnimi narodnimi nošami povsod vzbujale občudovanje

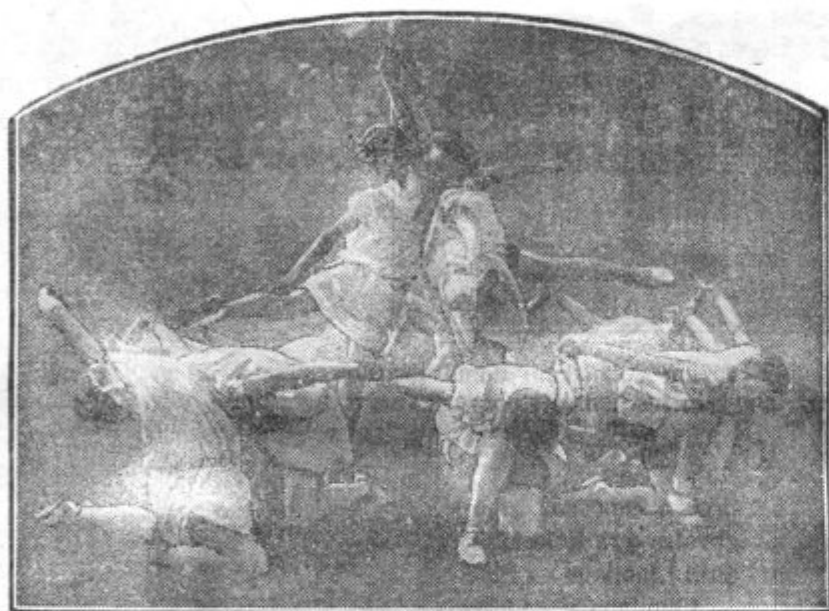

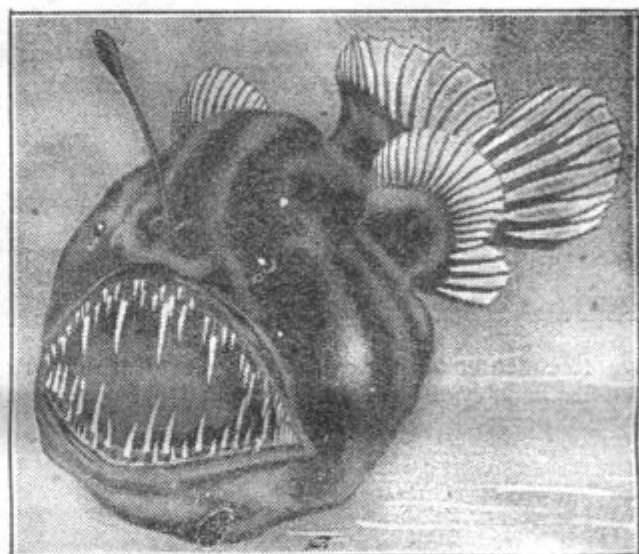
Lotos je našemu lokvanu podobna vodna rastlina, ki krasi reke in jezera Indije in drugih vročih dežel. Veliki cvetovi so nežne rožnate barve in so posvečeni bogovom.

Na orožne vaje s celo rodbino je popotoval češkoslovaški državljani Fran Roh iz Mari-bora skozi Avstrijo na Češko v Kromeriz, kjer so mu v vojašnici dali prostora tudi za družinico in oslička, dokler vestni Roh ni odslužil svojega roka. Nenavadni »ajnrakarji« so potovali 6 tednov in se na poti preživljali z darovi.

Telovadba pod milim nebom se je radi velike koristi za zdravje razširila po vsem svetu. Posebno zdravo je vežbanje gibčnosti telesa pri kopanju, kakor nam kaže naša slika.

»Morska čebula« imenovana riba preži v temnih globinah Tihega Oceana na male ribice, primamljajoč jih s svetlobo, ki jo razširja njeno telo okrog sebe.

Džerdžinski, radi svoje krvoločnosti »rabeli bolševiške revolucije« imenovani vodja ruskih bolševikov, je v Moskvi umrl.

Nosorog je poleg slona največja žival na kopnem. Ime ima po rogu na nosu, ki je človeku in zverem zelo nevarno orožje. Živi ob jezerih in rekah vroče Azije in Afrike.